

TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDAKİ (2005 ve 2019) KAZANIMLARIN SÖZCÜK SIKLIĞI

Selim EMİROĞLU*
F. Nur PINAR**

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, 2005 ve 2019 Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımların sözcük sayısı ve sıklığını belirlemek ve program kazanımlarının arka planını oluşturan kodları ortaya koymaktır. Bu amaçla söz konusu programlar, kazanımlardaki sözcükler bakımından incelemeye alınmış ve sözcükler, sözcük gruplarını da kapsayacak şekilde sayılarak sınıflandırılmıştır. Kazanımlardaki sözcüklerin sayımında belli ölçütler gözetilmiş, bilgisayar ortamına aktarılan sözcükler dil becerileri dikkate alınarak kendi içinde sayılmıştır. Kazanım altı açıklamalar sayıma dâhil edilmemiştir. Program dilini netleştirmeyi amaçlayan bu çalışmada sadece kazanımlardaki toplam ve farklı sözcükler belirlenmemiş, dil becerilerinin (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) birbiriyle ilişkisini ortaya koyan sözcüklerden metin çözümlenmeye ve teknoloji kullanımına dair sözcüklere kadar birçok konu başlığı altında sınıflandırma yapılmıştır. Nitel desendeki çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Sözcük sayımında sözcük sıklık analizlerine başvurulmuştur. Çalışmada araştırma soruları cevabını bulmuş ve kazanım cümlelerini şekillendiren kelimelerin farklı başlıklar altında sınıflandırılabilirdiği ortaya çıkmıştır. Çalışma sonucunda program dilinin ne ifade ettiğine ilişkin değerlendirmeler yapılmış ve bazı bulgular tartışılmıştır. Ayrıca alanda çalışanların, kurum ve araştırmacıların faydalanabileceği bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dil Becerileri, Kazanım, Kelime, Sözcük Sıklığı, Türkçe Dersi Öğretim Programı.

THE WORD FREQUENCY OF THE LEARNING OUTCOMES IN THE TURKISH LANGUAGE CURRICULA (2005 and 2019)

ABSTRACT

This study aims to figure out how many words there are and how frequently they are used in the learning outcomes in Turkish language curricula (2005 and 2019), and to reveal the codes that form the background of curriculum learning outcomes. To do this, the aforementioned curricula was examined in terms of the word in the learning outcomes, and the words were classified by counting them in a way to include word groups. Certain criteria were taken into account upon doing this. The words were then transferred onto computer, and counted within the context of language skills. Explanations under the learning outcomes were not included in the count. As this aims to clarify the language of the curriculum, both total and different words in learning outcomes were looked at. Moreover, they were classified under different topics – from words that reveal the relationship between language skills (i.e. listening, speaking, reading, and writing) to text analysis and words related to technology use. This was a qualitative study, and document analysis was used. Word frequency analysis was used to words. All of the target research questions were answered. It was revealed that words that shape learning outcomes can be classified under different headings. Evaluations were made about what the language of the curriculum means and some findings were discussed. In addition, some suggestions have been made that those working in the field, alongside institutions, and researchers could make use of.

Keywords: Language Skills, Learning Outcome, Word, Word Frequency, Turkish Language Curriculum.

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 28.09.2021; Yayına Kabul Tarihi: 15.11.2021

* Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, İSTANBUL; ORCID: 0000-0003-4892-9575, E-posta: selimemiroglu@aydin.edu.tr

** Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, VAN; ORCID: 0000-0001-5112-1070, E-posta: nurpinar05@gmail.com

Giriş

Dil; duygu, düşünce ve bilgilerin diğer insanlara ulaşmasını sağlayan bir araçtır. Zihindeki anlam, dille yansımaları bulur. Kaynaklarda dilin farklı yönleri ve özelliklerini ortaya koyan tanımlar yapılmıştır. Türkçe Sözlük'te dil şu şekilde tanımlanır: "İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle ve işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban" (<http://tdk.gov.tr>). Dil; seslerin belirli bir düzen dâhilinde kullanılmasıyla oluşan hece, kelime, cümle gibi dizgeli parçaların bütünüdür. Banguoğlu (2019, s. 9) dilin, insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemi olduğunu belirtir. Aksan (2015, s. 55) ise dili "Düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge" olarak tanımlamıştır. Dil; toplumların kültürünü aktarma, topluma yön verici bakış açıları ve davranışlar kazandırma, onu kullananların anlama ve anlatım güçlerini geliştirme gibi özelliklere sahiptir.

Dilin önemli bileşenlerinden biri kelimelerdir. Yazılı ve sözlü anlatımda duygu, düşünce ve bilgiler kelimelerle anlatılır. "Çünkü kelime, bir dilin ve bir ifadenin asli unsurudur." (Özby vd. 2011, s. 101) Dilin temelini anlamlı, kurallı ve ses düzeni olan kelimeler oluşturur. Kelime, Türkçe Sözlük'te "Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük" (<http://tdk.gov.tr>) olarak tanımlanmıştır. Göçer (2005, s. 1007) kelimenin "dil en küçük birliği" olduğunu belirtir. Ergin (2009, s. 95) kelimeyi "Manası veya gramer vazifesi bulunan ve tek başına kullanılan ses veya sesler topluluğu" olarak açıklarken Demirci (2015, s. 8) "Dil biliminde kelimelere sözcük, söz, leksikon, leksik birim veya leksik yapı adları da verilir." biçiminde bir açıklama getirir.

Kelimeler, düşünce ve anlamı içinde barındırır. "Çünkü fikir, duygu ve hayallerle bunlara ait bütün özellikler kelimelerle ifade edilir. Her kelime bir düşünceyi yansıtır hatta düşünceyi tamamlar." (Aksan, 1978, s. 23'ten aktaran; Özby vd. 2011, s. 101) Anlam, kelimeyle açığa çıkar.

Kelimeler, anlama ve anlatma özelliğiyle sınıflandırılır. "Kelimeler, alıcı ve ifade edici kelimeler olarak iki gruba ayrılmıştır." (Akyol vd. 2009, s. 195) Alıcı kelimeler anlamaya, ifade edici kelimeler anlatmaya yöneliktir. Kelimelerin algılanıp yorumlanması için zihinde birikmiş farklı kelimelere ihtiyaç vardır. Alıcı kelimelerin varlığı, ifade edici kelimelerin kullanılmasını kolaylaştırır. Alıcı kelimeler, ifade edici kelimelere göre fazlalık ve çeşitlilik gösterir.

Dili oluşturan birçok unsur vardır. Bunlardan birisi söz varlığıdır. "Kelime dağarcığı üzerine yapılan çalışmalarda bu kavramın; sözcük dağarcığı, söz dağarcığı, kelime serveti, söz varlığı vb. isimlerle de karşılandığı görülmektedir." (Emiroğlu, 2015, s. 21) Sözü şekillendiren bu varlık ve zenginlik, farklı unsurların birleşmesiyle oluşur. "Sözvarlığı ise bir dildeki sözcüklerin, deyimlerin, terimlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin oluşturduğu bütün olarak tanımlanmaktadır." (Aksan, 2002, s. 13-14) Dilde kullanılan kelimeler zaman içinde değişir, gelişir, derinleşir, artar ve yaygınlaşır. "Dil yaşayan ve zaman içinde sürekli olarak değişime uğrayan bir sosyal varlık olduğu için, toplumun ve zamanın gereksinimlerine bağlı olarak yeni kelimeler yaratılır ya da başka dillerden kelimeler alınarak dilin söz varlığı genişletilir ve zenginleştirilir." (Korkmaz, 2005, s. 121) Bu, dilin doğal gelişim sürecidir.

Söz varlığındaki sözcüklerin toplamı, dil kullanıcılarının anlama ve anlatım gücünün göstergesidir. Söz varlığı, kişilerin anlama yeteneğinin gelişmesinde ve anlatım gücünün artmasında görev alır. Kişi ne kadar sözcük bilir ve kullanırsa o kadar anlar ve anlatır.

Dilde kelime kullanımını etkileyen çeşitli faktörler vardır. “Dili kullanan bireylerin eğitim durumları, yaşları vs. birçok faktöre bağlı olarak kelimelerin kullanım oranları farklılık göstermektedir.” (Çal, 2015, s. 718) Bu sözcükler kullanıcılar ve kullanılan yer ve zamanın özelliklerinden etkilenip farklılaşmaktadır. “Zaman, ele alınan materyaller, materyallerdeki konular, kelimeleri kullanan kişilerin duygu ve düşünceleri, dünya görüşleri vs. daha birçok nedenden dolayı bu farklılıklar oluşmuş olabilir.” (Çal, 2015, s. 721) Kelime kullanımı kişiye ve bağlama göre değişiklik gösterir.

Yazı ve konuşma dilinde bazı sözcükler diğerlerine göre daha fazla kullanılır. Dilin beceri değil de bilgi alanlarından biri olan kelime bilgisi, sıklık çalışmalarıyla ortaya konulmaktadır. Sözcük sıklığı çalışmaları, “Bir dilde kullanılan kelimelerin birbirlerine oranla kullanım sıklığını ortaya koyan çalışmalardır.” (Ölker, 2011, s. 15) Korkmaz (1992, s. 134) sözcük sıklığını “Dilsel ve yazılı metinlerde ya da bir yazarın yapıtlarında kimi sözcüklerin diğer sözcüklere oranla daha sık ya da daha seyrek kullanılması” olarak tanımlar. Sözcüklerin sık kullanılmasını etkileyen bazı faktörler vardır. “Günlük ihtiyaçlar ve bulunulan çevreye göre kelime kullanımları değişmektedir. Kullanılan kelimelerin sayısında, kişinin eğitim düzeyi, yaşı, kültür seviyesi, içinde bulunduğu ortam, okuma alışkanlığı ve kişisel yetenekleri etkili olmaktadır” (Aksan, 2000, s. 19-20’den aktaran; Onan 2016, s. 22). Bu faktörler, kelimelerin kullanım sıklığını belirler. “Sözcüklerin kullanım sıklığına yönelik metinler üzerinde yapılan sıklık çalışmalarının, yazılı ya da sözlü dilde en sık kullanılan sözcükleri belirleme, metnin yazıldığı dönemdeki dil kullanımını fark etme, yazarın biçimini ortaya koyma, ders kitaplarındaki sözcük kullanımı hakkında bilgi edinme, öğrencilerin sözcük kullanımlarını ölçme gibi amaçlar taşıdığı görülmektedir (Göçen, 2016, s. 36). Sözcüklerin sık kullanımları sözcükler arasındaki benzerlik, farklılık, ilgi ve kapsam gibi durumları gösterir. Ayrıca sözcük sıklığı çalışmaları birçok alana katkı sağlamaktadır. “Bu çalışmalar, dildeki söz varlığının ortaya konulmasına yardımcı olduğu gibi eğitim, psikoloji, dil bilimi vs. birçok alanda kullanılabilecek veriler de sunmaktadır.” (Çal, 2015, s. 715)

Ölker (2011b’den aktaran; Armut, 2017, s. 731) sıklık çalışmalarının bazı faydalarını şu şekilde sıralamaktadır:

- Yabancı bir dili öğrenmeye yeni başlayanlara ve ilköğretim öğrencilerine başlangıçta hangi sözcüklerin verileceğinin belirlenmesini sağlar.
- Geniş tabanlı bir çalışmayla en sık kullanılan sözcüklerin ortaya çıkmasını, temel söz varlığını ortaya koyar.
- Art zamanlı bir çalışma yapılırsa sözcük anlamında dilin geçirdiği değişim anlaşılır.
- Sözcükler vasıtasıyla, dili kullananlardaki kültür değişimi ortaya konur.

Dilde daha çok kullanılan kelimelerin, bilgi içeriği olmayan birimler olduğu bilinir. “Bir birim (sözcük, anlam birim, ses birim) ne denli sık kullanılırsa o denli az bilgi içerir.” (Martinet, 1998, s. 210) Bu noktada Türkçedeki bazı sözcük sıklığı sözlüklerine bakıldığında bu birimlerin en sık kullanılan ilk 5 sözcük arasında bulunduğu görülür.

- Çağdaş Türkçenin Sıklık Sözlüğü’nde ilk 5 kelime: *ve, bir, bu, da, de*
- Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü’nde ilk 5 kelime: *bir, ve, ol-, bu, için*
- Aksan vd. hazırladığı Türkçenin Sıklık Sözlüğü’nde ilk 5 kelime: *bir, ol-, ve, bu, da* olarak kaydedilmiştir.

Kelimeler kendi başlarına anlamlı ya da anlamsız olabilir. Ancak kelimelerin, daha çok, anlamlı olması ön plandadır. “Kelime gerçi dili teşkil etmez ama dilin mana ifade eden

kısımdır yani yaşayan dünya içinde fert ne ise kelime de odur.” (Akarsu, 1984, s. 20) Kelimeler, insan zihninin vermek istediği düşünce ve iletiyle yakından bağlantılıdır. “Bağlam içinde değer kazanan kelimeler, insan zihninin kavramlarla olan ilişkisini ortaya koyar.” (Emiroğlu, 2015, s. 20) Bir anlamda insan ve kelime birbirini tamamlar.

Anlama ve anlatma gücünün gelişmesi için kelime önemlidir.

“Dinleme, konuşma, okuma ve yazma yoluyla öğrencilerin kelime hazinesi zenginleştirilir. Okul öncesi eğitim yıllarında ve okulun ilk yıllarında daha çok dinleme ve konuşmaya dayalı kelime hazinesi oluşur. Çünkü okuma ve yazma becerisi henüz kullanılmadığından bu yollarla kelime öğrenimi neredeyse yok gibidir. Sözlü olarak yapılan tartışmalar, bir yetişkin yardımıyla okunan kitaplar, çocukların kelimelere dikkat kesilmesinde önemli etkinliklerdir. Okuma ve yazmanın öğrenim süreci tamamlandığında da tartışmalara, okuma anlama etkinliklerine, yazma etkinliklerine yeteri kadar zaman ayrılmalıdır.” (Çiftçi vd. 2013, s. 340).

Eğitim, bireyin hayatında önemli bir yere sahiptir. Eğitim, insanın dünyaya gelmesiyle ailede başlayan, okulda gelişen, çevreyle şekillenen sistemli, planlı ve programlı süreçler bütünüdür. “Eğitim; bireyin bilgi, değer ve beceri inşa etmesine destek sürecidir.” (Yavuz, 2018, s. 7) Ertürk (1994, s. 12) eğitimin “Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olduğunu belirtir. Bireyin düşünce, davranış, tutum ve ilgilerinin oluşmasında eğitimin rolü büyüktür. Bu sebeple bireye verilen eğitimin kurallı bir şekilde sürdürülmesi gerekir.

Öğretim programları, eğitimin tamamlayıcısı olan parçalarıdır. Öğretim programlarını Varış (1998, s. 13) “Eğitim programı içinde önemli yer tutan, belirlenen amaçlar doğrultusunda planlı olarak belirli bilgi ve beceri içeriğinden oluşan çalışmaların tümü”; Calp (2005, s. 2) ise “Okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan derslerin öğretimi ile ilgili tüm etkinliklerin kapsadığı yaşantılar düzeneği” şeklinde ifade etmiştir. Öğretim programları dersin yöntem ve tekniklerini ortaya koyar, kazandırılacak davranışları işaret eder.

Öğretim programları içinde yer alan kazanımlar, hedef temelli hazırlanmış tek bir davranış esaslı yapılar olup öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılarla öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri, tutum ve davranışlardır. “Öğrenen için, eğitim yoluyla planlanarak öğretme öğrenme süreci sonunda ulaşılması beklenen bilgi, beceri, tutum, kişilik, güdülenmişlik gibi değerler ve yaşantılara kazanım denir.” (Demirel vd. 2006, s. 16) Bir başka tanımla “Kazanımlar, öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencilerde görülmesi beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir.” (Kırkkılıç vd. 2014, s. 439) İlk defa 2005 Türkçe dersi öğretim programında kullanılan bu terim, “öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsamaktadır.” (MEB, 2005, s. 8) Öğrencilerin öğrenme alanlarında gelişme sağlamaları, bu kazanımların edinilmesine bağlıdır. Kazanımlar; davranışlar arasında bağ kurma ve yönlendirme görevini üstlendiği için özenli, net, pürüzsüz, açık, güncel, sürekli ve bilimsel olmalıdır.

Türkçe dersi beceri, davranış ve bilgi içeren kazanımların yer aldığı öğretim programıyla yürütülür. Türkçe dersi öğretim programlarında dil ve beceri bilincinin önemini, kazanımların niteliksel ve niceliksel özellikleri belirler. Kazanımlarda gereksinime ve alan yeterliğini oluşturmaya dönük kelimeler ortaya çıkacaktır, bu da programın etkin olma gücünü gösterir. Program ne kadar iyi düzenlenmişse dil öğretimi de o kadar başarılı olacaktır.

Birey duygu ve düşüncelerini aktarmak, iletişim kurabilmek için dilini en iyi şekilde kullanmak zorundadır. Bireyin, çevresini anlamak için iyi bir dinleme ve okuma eğitimine;

çevresine duygu, düşünce, ilgi ve değerlerini anlatmak için de iyi bir konuşma ve yazma eğitimine ihtiyacı vardır.

Öğretim programları bazı yaklaşımlara göre hazırlanır. Yapılandırıcı yaklaşım, bunlardan biridir. “Yapılandırıcılık her bir öğrenenin önceki deneyimlerine yeni bilgiler bağlayarak kendi anlayışını inşa etmesi gerektiğini savunan öğrenci merkezli bir eğitim teorisidir.” (Yazar, 2019, s. 130) Yapılandırıcı yaklaşımda bilgiler arasında ilişki kurma, ön bilgileri öğrenme ortamına getirme önemlidir. Yapılandırıcılıkta temel ilke olarak “Öğrencilerin bilgiyi yığmamaları, aksine bilgilerini etkin bir biçimde sürekli yeniden yapılandırmaları” (Yıldız, 2003, s. 3) benimsenmiştir. Öğrenme sürecinde öğrenenin yeni bilgiyi ön bilgilerle birleştirerek yeniden yapılandırması sağlanmalıdır.

Yapılandırıcı yaklaşımla bağlantılı bir program yaklaşımı da sarmal yaklaşımdır. Sarmal yaklaşımda konuların, kavramların ve davranışların öğretim programları içinde yer yer tekrarı yapılır. “Öğrencilerin yaşantı ve bütün bilgi alanlarının kendi aralarındaki ilişkilerini temele alan bu yaklaşımda öğrencilere aynı kavramların, farklı yaşlarda giderek karmaşıklaşan bir yapıyla öğretilmesi amaçlanmaktadır.” (Şeker, 2019, s. 169) Hedeflenen kazanımlara ulaşmak bakımından bu tekrar önemlidir.

Ülkemizde 2005 yılından itibaren yapılandırıcı yaklaşım doğrultusunda ders programlarında düzenlemeler yapılmıştır. “Türkçe öğretiminde güncel değişimler, 2005 Programıyla birlikte başlamıştır. 2005 yılında uygulamaya konulan yeni Türkçe Öğretim Programı, eğitim ve dil alanındaki son bilimsel gelişmeler, yaklaşımlar ve modeller çerçevesinde geliştirilmiştir.” (Güneş, 2014, s. 78) Yapılandırıcı yaklaşımın ilkeleriyle dil eğitimine yeni bir bakış açısı getirilmiştir. 2005’ten sonra benimsenen, güncellenen ve yürürlüğe konulan Türkçe dersi öğretim programlarında da benzer bakış açısının kullanıldığı görülür.

Türkçe dersi öğretim programlarında temel alınan yapılandırıcı yaklaşım, bilişsel temellidir. “Bu program ile öğrencinin zihinsel becerilerini geliştirerek, bilgiyi yapılandırması beklenmektedir. Böylece bilginin transferi yani yeni bir duruma çevrilmesi ve uygulanması önem kazanmaktadır.” (Demirel, 2000, s. 12) Bilgileri yığmak, sıralamak ve ezberlemekten çok; inşa etmeyi, oluşturmayı, kurmayı ve yapılandırmayı esas alan yapılandırıcı yaklaşım, diğer derslerin öğretiminde olduğu gibi Türkçe öğretiminde de önemli bir yere sahiptir.

Türkçe dersi öğretim programı, öğretmenler için önemli bir rehberdir. “Öğretmenin ilgili sınıf seviyesinde öğrencilerine neler yaptıracağını anlatan ve öğrenme sonunda ortaya çıkacak durumları betimleyen temel kaynak Türkçe Dersi Öğretim Programı’dır.” (Akçay, 2019, s. 168) Öğrencilerin zihinsel ve dil becerilerinin etkililikleri, programın ortaya koydukları nispetindedir. “Öğrencilerin zihinsel becerilerini geliştirme, iletişim kurma, duygu ve düşüncelerini ifade etme, bilgi edinme ve öğrenmelerinde dilin önemli bir yeri bulunmaktadır.” (MEB, 2005, s. 9) Bunun için Türkçe öğretiminde hazırlanacak programların öğrencilerin sosyal ve bilişsel becerileri de dâhil olmak üzere birçok becerisine katkıda bulunması beklenir.

Hem 2005 hem de 2018’de yansımaları bulan yapılandırıcı yaklaşımla şekillenen programlar, öğrenmeyi bir süreç olarak aşamalandırmakta ve bireyin ulaşabileceği özellikleri ortaya koymaktadır. “Programda yapılandırıcı yaklaşıma bağlı olarak ön bilgileri harekete geçirme, gelişim düzeyini dikkate alma, etkili iletişim kurma, anlam kurma, uygulama ve değerlendirme gibi çalışmalar önem kazanmıştır.” (Kırkkılıç vd. 2014, s. 11) Bu çalışmalarla öğrenmeyi öğrenme süreci işletilmektedir.

Türkçe öğretim programları, dilin beceri alanları olarak bilinen anlama ve anlatma becerilerini kazandırmaya yönelik hazırlanmıştır. 2005 Türkçe dersi öğretim programında

beceri alanları; 1-5. sınıf düzeyinde dinleme, konuşma, okuma, yazma ve görsel okuma ile görsel sunudur. 6-8. sınıflar düzeyinde dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisidir. 2018 programının öğrenme alanları ise 1-8 sınıflarda dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazmadır.

Türkçenin öğretiminde dil bilgisinin de önemli bir payı vardır. “Dil bilgisi başlangıçta öğrencilerin kelime tanıma ve okuma becerilerini geliştirmektedir.” (Güneş, 2014, s. 281) Dili iyi bilen birey, okuduklarını ve dinleyip izlediklerini daha iyi anlayabilecektir. Dil bilgisi tek bir kademede ve yoğun bir şekilde öğretilmemektedir. “Öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak dil bilgisi ve yazım kuralları ile ilgili kazanımlar artan bir yoğunluk içinde ve aşamalı olarak yapılandırılmıştır.” (TDÖP, 2018, s. 7)

Son ve yürürlükte olan Türkçe dersi öğretim programında dil becerileri ve zihinsel becerilerin birlikte yapılandırılmasına değinilir. “Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır.” (MEB, 2019, s. 7) Ayrıca dil becerilerini geliştirmek için metin öğretimi yerine metinle öğrenme anlayışı öngörülmüştür.

Hem 2005 hem de 2018 Türkçe dersi öğretim programında bireyin bilgiyi işleyerek yeniden üretme, bilgiyi üretme sürecinde yeni keşifler yapma, sorgulama, eleştirme gibi üst bilişsel becerileri kazanması amaçlanmıştır. 2018 Türkçe dersi öğretim programıyla (MEB, 2019, s. 3) “Üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı” sunulmuştur.

Öğrencinin etkin olduğu yapılandırmacı öğrenmede tartışma, düşünceleri gerekçeleri ile savunma, varsayımlarda bulunma, sorgulama ve üretilen düşünceleri paylaşma gibi aktif katılım gerektiren süreçler ön plana çıkar. Öğretmen, öğrenme sürecinde öğrenciye rehberlik eder. Bu süreçte bireylerin etkileşimine önem verilir. Yapılandırmacı yaklaşımda “Öğrenenler, bilgiyi olduğu gibi kabul etmezler, bunun yerine bilgiyi kendileri oluşturur ya da tekrar keşfederler.” (Perkins, 1999’dan aktaran; Dinç vd. 2010, s. 22) Böylece kalıcı öğrenmeler sağlanır.

Türkçenin öğretiminde istenen başarıya ulaşabilmek için programların yetkin olması gerekir. Bu da uygulamada olan ya da uygulanacak Türkçe öğretim programlarının sürekli takip edilmesi, eksikliklerin tamamlanması, güncellenmesi ve gerekli değişikliklerin yapılmasıyla mümkündür.

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımların sözcük sıklığı bakımından görünümünü ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda 2005 ve 2019 Türkçe dersi öğretim programlarının kazanımları incelemeye alınmış ve bu kazanımlarda geçen sözcük ve sözcük grupları, belirlenen sayma ölçütleri dikkate alınarak sayılmıştır. Elde edilen veriler, çeşitli başlıklar altında ayrıştırılmış, bulgular ve yorum bölümünde tablolara yansıtılmıştır.

Çalışmada kelimelerin sayılmasındaki amaç, kazandırılacak davranışa yön veren sözcüklerin niteliği ve niceliğini belirlemektir. Çünkü söz konusu kelimeler, Türkçenin eğitim öğretimine dair amacı ortaya koymakta; hedef kitlenin ulaşması istenen bilgi, beceri, davranış ve değerleri yansıtmaktadır.

Öğretim programlarında giriş, açıklayıcı bölümler, etkinlikler vb. bulunabilir. Bir öğretim programının en önemli bölümü kazanımlardır. Öğrenme çıktıları da denilen kazanımlar, dilsel iletilerdir. Dilin becerileri altında sistematik bir şekilde verilen kazanımların sözcük sıklığı, programın niteliğine ve dil becerilerinin öğretimine ilişkin bir fikir sunar.

Bu çalışmayla benzer doğrultuda bir sözcük sıklığı çalışması bulunmamaktadır. Sözcük sıklığı çalışmalarının, daha çok, sözlü ve yazılı anlatım çalışmalarına yönelik olduğu ya da edebî veya düşünceye dayalı metinlerin söz varlığını ortaya koyan nitelikte olduğu görülür.

Çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

“Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının sözcük sıklığı nasıldır?”

“Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarındaki sözcük sıklığı ne tür özellikler taşımaktadır?”

Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışma, 2005 ve 2019 Türkçe dersi öğretim programının kazanımlarıyla sınırlıdır. Söz konusu programlardan 2005 programı, yapılandırmacı yaklaşımla oluşturulmuş ve ülkemizde yıllarca kullanılmıştır. 2018 programı ise şu an kullanımdadır. Çalışmada 2018 Türkçe dersi öğretim programının 2019 basımı esas alınmıştır. 2019 basımı, 2018 programının tıpkıbasımıdır.

Çalışmada, sadece kazanım cümleleri esas alınarak bu cümlelerdeki sözcük sıklığı belirlenmiş; kazanım cümlelerinin altında yer alan açıklamalardaki sözcükler sayıma dâhil edilmemiştir.

Verilerin Toplanması ve Sayımı

Kazanımlarda yer alan sözcükler bilgisayar ortamına aktarılmış ve alfabetik olarak sıralanıp sayılmıştır. Sözcüklerin, programlardaki dil becerileri ve bu becerilerdeki kazanımlara göre kendi içinde sayılmasına dikkat edilmiştir.

Programlardaki kazanımlarda yer alan sözcüklerin toplam sözcük sayıları ve farklı sözcük sayıları ortaya konulmuştur. Çalışmada, bütün sözcükler “toplam sözcük” ve toplam sözcük sayısını belirleyen birbirinden farklı sözcükler ise “farklı sözcük” olarak sayılmıştır. Sözcükler, kendi içinde, sözcük ve sözcük grubu olarak ayrıştırıldığı gibi, isim ve fiil tabanlı olarak da sınıflandırılmıştır.

Çalışmada “kelime”; şemsiye terim olarak ele alınmış, bir birim olarak ifade edilmiş ve dil biliminin bakış açısı gözetilerek kelime gruplarını da kapsar biçimde kullanılmıştır. Çalışmada kolaylık oluşturan bir husus, sözcüklerin gerçek ve terim anlamlarıyla kullanımınıdır. Mecaz kullanımın bulunmaması sayımı kolaylaştırmıştır. Çalışmadaki veriler farklı başlıklar altında tablolara yansıtılmıştır.

Çalışmada sözcükler aşağıdaki ölçütler doğrultusunda sayılmıştır:

1. Kelimelerin kök veya gövdeleri (kavrar: kavra-, cevaplar: cevapla-, oluşturur: oluştur-, metinleri: metin, görseller: görsel vb.) sayılmıştır.

2. Birleşik fiil ve isimler (ifade et-, cevap ver-; ana fikir, ana duygu vb.) tek bir birim olarak sayılmıştır.

3. Eğik çizgiyle ayrılmış (Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro vb. dinler/izler.) sözcüklerin her biri farklı kelime olarak sayılmıştır.

4. Kazanımlarda parantez içinde verilen sözcükler sayılmıştır.

5. Kısaltmalar (5N1K) sayıma dâhil edilmemiştir.

6. Kazanımların oluşturduğu bağlam gözetilerek filimsilerin (oluşturan: oluştur-, yararlanarak: yararlan-, kullanarak: kullan-, dinlediği: dinle-, çıkmadan: çık-) kök veya gövdeleri sayılmıştır.

7. Anlam ilişkisi kuran söz öbekleri (sebeup-sonuç ilişkisi, boyama çalışmaları, düşünceyi geliştirme yolları, şahıs kadrosu vb.) bütün ve tek bir birim olarak dikkate alınmıştır.

8. Olumsuzluk eki alan sözcükler, yeni bir sözcük sayılmamıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışma nitel desende olup verilerin çözümlenmesinde doküman analizi kullanılmıştır. Sözcük sayımında sıklık analizlerine başvurulmuştur. "Doküman analizi hem basılı hem de web tabanlı bilgi ve belgelerin sistematik bir şekilde ele alınması olarak tanımlanabilir (Bowen, 2009, s. 27'den aktaran; Yavuzalp vd. 2017, s. 761). Çalışmada programlardaki kazanımlarda bulunan sözcükler, belirli bir sistem doğrultusunda ve sözcük sayım ölçütlerine uygun olarak sayılmış, bulgu sayılabilecek özellikteki sözcük sıklıkları yorumlarla birlikte ortaya konulmuştur.

Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak üzere hem sözcüklerin sayımı hem de sınıflandırılması sürecinde dil uzmanlarından görüş alınmıştır. Uzmanlar, çalışmanın yürütülmesine dair olumlu görüşler belirtmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, Türkçe dersi öğretim programlarında bulunan kazanımlardaki sözcük ve sözcük grupları, çeşitli başlık ve bölümler altında tablolara yansıtılmıştır. Sözcüklerin farklı ve toplam sayıları ile sözcük sıklığı oranlarını vermeden önce programlardaki kazanımlara ve bunların sayısal dağılımına bakmak gerekir.

Dil Becerileri	2005 Programı		2019 Programı	
	1-5. Sınıflar	6-8. Sınıflar	1-4. Sınıflar	5-8. Sınıflar
Dinleme/İzleme	185	42	46	52
Konuşma	210	42	22	28
Okuma	291	51	103	142
Yazma	231	46	66	67
Dil Bilgisi		53		
Görsel Okuma	69			
Görsel Sunu	40			
Toplam	1026	234	237	289
Program toplamı	1260		526	

Tablo 1. Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanım sayıları

Tablo 1'de Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanım sayıları verilmiştir. 2005 programında 1-5. sınıflarda kazanım sayısı 1026, 6-8. sınıflarda 234'tür. Bu programı oluşturan kazanım sayısı toplamda 1260'tır. 2019 programında ise 1-4. sınıflarda kazanım sayısı 237, 5-8. sınıflarda 289 olup bu programı oluşturan kazanım sayısı toplamda 526'dır. Sarmal özellikteki (tekrar eden) kazanımlar da sayıma dâhil edilmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki (2005 ve 2019) Kazanımların Sözcük Sıklığı

2005 programı birinci kademedede (1-5. sınıflarda) 6 öğrenme alanı bulunur. Bunlar içinde en fazla kazanım okuma, en az kazanım görsel sunu alanına aittir. İkinci kademedede (6-8. sınıflarda) ise 5 öğrenme alanı bulunur. Bu beceriler içinde en fazla kazanım dil bilgisi alanında yer alırken en az kazanım dinleme/izleme ve konuşmaya aittir.

2019 programı ilköğretim kademesinde (1-4. sınıflarda) 4 dil becerisi yer alır. Bu beceriler içinde en fazla kazanım okuma, en az kazanım konuşma becerisindedir. Ortaokul kademesinde (5-8. sınıflarda) de 4 dil becerisi bulunur. Bu beceriler içinde en fazla kazanım okuma, en az kazanım yine konuşma becerisindedir.

Okuma becerisi, hem eski hem de yeni programda, kazanımlar yönüyle ön plandadır. Türkçe dersinin özellikle metinler aracılığıyla ve etkinliklerle yapıldığı düşünüldüğünde okumanın ve okuduğunu anlamamanın ön planda olması normaldir.

Dil Becerileri	2005 Programı		2019 Programı	
	1-5. Sınıflar	6-8. Sınıflar	1-4. Sınıflar	5-8. Sınıflar
Dinleme/İzleme	955	301	232	262
Konuşma	995	259	84	124
Okuma	1370	271	471	675
Yazma	1128	223	284	287
Dil Bilgisi		304		
Görsel Okuma	349			
Görsel Sunu	255			
Toplam	5052	1358	1071	1348
Program toplamı	6410		2419	

Tablo 2. Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımların toplam kelime sayıları

Tablo 1’de yer alan beceri ve kazanım sayılarının, toplam kelime sayısını etkilediği tablo 2’de görülmektedir. 2005 Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının toplam sözcük sayısı, 2019 programından fazladır. 2005 programında birinci kademe öğrenme alanlarına ait kazanımların toplam kelime sayısı, ikinci kademe ile, 2019 programındaki her iki kademenin toplam kelime sayısından bile fazladır.

2019 programının, 2005 programına göre daha sade bir şekilde düzenlenmiş olması, kazanımlardaki sözcük sayısında kendini göstermektedir.

Dil Becerileri	2005 Programı		2019 Programı	
	1-5. Sınıflar	6-8. Sınıflar	1-4. Sınıflar	5-8. Sınıflar
Dinleme/İzleme	142	159	54	47
Konuşma	152	140	26	23
Okuma	196	152	113	129
Yazma	171	123	81	69
Dil Bilgisi		111		
Görsel Okuma	55			
Görsel Sunu	40			
Toplam	756	685	274	268
Program toplamı	1441		542	

Tablo 3. Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımların farklı kelime sayıları

Tablo 1’de yer alan beceri ve kazanım sayılarının, farklı kelime sayısını da etkilediği tablo 3’te görölmektedir. 2005 Türkçe dersi öğretim programındaki farklı sözcük sayısı, 2019 programından fazladır. Her program kendi içinde birinci (ilkokul) ve ikinci kademe (ortaokul) olarak değerdendirildiğinde birinci kademe kazanımlarının, ikinci kademededen daha fazla farklı kelimeye sahip olduğu görölmektedir.

Birbirinden farklı kelimeler, kelime zenginliğini de ortaya koymaktadır. Bir anlamda, program kazanımlarının söz varlığını yansıtan bu kelimeler; bilgi, beceri, davranış, değerd, alışkanlık vb. kazandırmayı amaçlayan kazanım cümlelerinin alt yapısını oluşturur.

Dil Becerileri	2005 Programı				2019 Programı			
	1-5. Sınıflar		6-8. Sınıflar		1-4. Sınıflar		5-8. Sınıflar	
	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
Dinleme/izleme	sor-	5	cevap ver-	1	cevap ver-	4	cevap ver-	3
	anlat-	5	ifade et-	1	anlat-	4	cevapla-	1
	cevap ver-	4			öner-	3		
	not al-	1			ifade et-	2		
Konuşma	oku-	5						
Okuma	anlat-	5	açıkla-	1	ifade et-	1	açıkla-	7
	cevapla-	5	ifade et-	1			cevapla-	7
	not al-	3					sor-	4
Yazma							cevap ver-	1
	anlat-	7	anlat-	1				
	açıkla-	4	ifade et-	1				
Görsel Okuma	ifade et-	1						
	yaz-	5						
Görsel Sunu	izle-	5						
	Dil Bilgisi		ifade et-	2				

Tablo 4. Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımlarda becerilerin birbiriyle ilişkisini gösteren kelimeler

Tablo 4’te kazanımlardaki becerilerin birbiriyle ilişkisini ortaya koyan kelimeler ve bunların frekansı (tekrar sayısı) verilmiştir. Bir becerinin içinde bir diğer beceriye ait sözcüklerin bulunduğu görölmektedir. Daha çok konuşma ve yazmaya dayalı bu sözcük ve sözcük grupları, diğer becerileri de desteklemektedir. Bilindiği gibi, etkinliklerin uygun şekilde yapılması, ancak konuşma veya yazmaya dayalı ifadelerle açıklık kazanacaktır. 2005 programı konuşma becerisinde tekrar eden “okuma” eylemi de aslında konuşmayı, sesletmeyi (Bildiği şiirleri topluluk önünde okur.) işaret etmektedir.

Bu tablonun oluşturulmasındaki amaç, becerilerin birbiriyle ilişkisini ortaya koymaktır. Okuma becerisi, sadece metinlerin okunması/okutulmasıyla; dinleme/izleme becerisi sadece belirli metinlerin dinletilmesi veya izletilmesiyle geliştirilemez. Okuma ve dinleme bir süreç olarak düşünölmeli ve metinlerle yapılacak etkinlikler, okuma ve dinleme faaliyetinin ne oranda gerçekleştiğini ortaya koymalıdır. Bu noktada dönütleri şekillendiren “anlat-, ifade et-, açıkla-, sor-, cevap ver- ve not al-” ifadeleri; sürecin bileşen ve aşamalarını oluşturur. Okumanın veya dinleme/izlemenin başında, sürecinde ve sonunda yapılacak etkinlik ve çalışmalar, bu sözcüklerin kullanımıyla netlik kazanır.

Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki (2005 ve 2019) Kazanımların Sözcük Sıklığı

Dil Becerileri	2005 Programı				2019 Programı			
	1-5. Sınıflar		6-8. Sınıflar		1-4. Sınıflar		5-8. Sınıflar	
	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
Dinleme/İzleme	dinle-	163	dinle-	30	dinle-	32	dinle-	44
	ve	63	izle-	28	izle-	32	izle-	44
	belirle-	29	ve	17	metin	10	yönelik	8
	ayırt et-	20	kelime	6	görsel	8	geç-	8
	konu	19	belirle-	6	konu	7	tespit et-	6
Konuşma	konuşma	98	konuşma	20	konuşma	8	konuşma	16
	ve	68	ve	15	kelime	6	kullan-	15
	konuş-	53	kullan-	9	kullan-	6	yap-	8
	uygun	25	konuş-	8	yap-	5	uygun	7
	kullan-	23	uygun	8			kelime	7
Okuma	oku-	187	metin	24	oku-	47	metin	80
	ve	66	ve	14	metin	39	ve	37
	belirle-	41	oku-	13	ve	25	oku-	28
	metin	39	kelime	6	görsel	15	belirle-	27
	kelime	29	belirle-	6	kelime	14	anlam	15
Yazma	yaz-	118	yaz-	16	yaz-	43	yaz-	38
	yazı	115	ve	16	uygun	22	kullan-	21
	ve	77	yazı	11	ve	16	uygun	14
	kullan-	25	kullan-	8	kullan-	12	metin	12
	uygun	25	uygun-	8	kelime	10	ve	12
Dil Bilgisi							yazı	12
			kavra-	28				
			ve	25				
			cümle	18				
			işlev	17				
Görsel Okuma			kullan-	14				
	ve	41						
	yorumla-	28						
	ver-	17						
	sorgula-	15						
Görsel Sunu	görsel	13						
	ve	34						
	kullan-	14						
	sunu	14						
	duygu	13						
		düşünce	13					

Tablo 5. Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımlarda en fazla tekrar eden kelimeler

Tablo 5'te kazanımlarda en fazla tekrar eden kelimeler yer almaktadır. İlk kazanılan beceri olan dinleme/izleme kazanımlarında en fazla tekrar eden sözcükler, hem eski hem de yeni programda (2005 programı birinci kademe hariç) "dinle-" ve "izle-" eylemleridir. İzleme, 2005 programından bugüne dinlemeyle birlikte ele alınmış, program ve ders kitaplarında öğrencilerin dinlediklerini veya izlediklerini anlayıp çözümlemelerine dair etkinlik ve çalışmalar yer bulmuştur. Bu beceride sık tekrar eden diğer kelimelerden

“belirle-, tespit et- ve ayırt et-” çözümlenme; “metin, kelime, görsel, konu” ise materyali/dilsel malzemeyi işaret etmektedir.

Her iki programın konuşma kazanımlarında, “konuşma” mastarının sıklığı fazladır. Özellikle 2019 programında “konuşma”nın eylem olarak değil de sadece fiilimsi (isimfiil) olarak sık tekrar etmesi; kazanımların çeşitli konuşma durumlarına (Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.) veya konuşma türüne (Hazırlıksız konuşma yapar.) işaret ettiğini gösterir. Sık tekrar eden “kullan-” ve “yap-” da bunu doğrular. Bu eylemler, konuşmanın bir anlatma becerisi olduğunu ve dinamik yönünü ortaya koyar. Yine bu programda sık tekrar eden “kelime”, sözcük duyarlılığı ve sözcük kullanımının konuşmada ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Okuma becerisi kazanımlarında, her iki programda da “oku-” eylemiyle “metin” sözcüğü ön plandadır. Yeri geldiğinde metin, okumanın; okuma, metnin önüne geçmiştir. Okuma faaliyetini biçimlendiren iki temel bileşen “oku-” ve “metin”dir. Okuma=metin denilebilir. Her iki programda sık tekrar eden “belirle-” ve “ayırt et-” eylemleri önemlidir. Çünkü kazanımlar; öğrencinin metindeki çeşitli unsurları, benzerlik ve farklılıkları “belirlenmesini” ve “ayırt etmesini” istemektedir. “Kelime, anlam, görsel”in sık tekrarı da anlamlıdır. Metin çözümlenmelerinde öğrencilerin neye odaklanmaları ve neleri anlamaları gerektiği sıkça vurgulanmıştır.

Bireyin en son kazandığı dil becerisi olan yazma becerisinin kazanımlarında en fazla sıklık gösteren kelime “yaz-” eylemidir. Öğrencinin, yazılı anlatım çalışmalarında bulunarak (yazı yazarak) bu beceriyi kazanması hedeflenir. “Kullan-” kelimesinin her iki programın yazma kazanımlarındaki sık tekrarı anlamlıdır. Çünkü öğrencinin yazı yazarken çeşitli yöntem, teknik, strateji ve dil malzemelerini (atasözü, deyim vb.) kullanması beklenir. “yazı, kelime, uygun, metin” sözcüklerinin tekrarı ise yazma çalışmalarında metin üretimini ve beceriyi işletirken yararlanılan seviyeye uygun materyalleri karşılamaktadır.

2005 programı dil bilgisi kazanımlarında sık tekrar eden “kavra-, cümle, işlev, kullan-” sözcükleri, yapılandırmacı yaklaşımın dil bilgisi öğretimi anlayışını yansıtmaktadır. Burada “özne, sıfat, yapım eki” gibi gramere ilişkin kelimeler değil; dil bilgisinin işlevlerinin ortaya konulduğu, parçadan bütüne ulaşan ve anlayıp kavramanın esas alındığı sözcükler daha fazla tekrar etmiştir. Dil bilgisinin sezdirilerek, işlevsel yönüyle öğretilmesi sözcüklere yansımıştır.

2005 programı görsel okuma kazanımlarında sık tekrar eden “görsel” in yanında “yorumla-, sorgula-, ver-” eylemleri, görsel materyallerin çözümlenmesini açıklar. Görsel okumanın bir okuma türü olması nedeniyle bu sözcüklerin daha fazla görülmesi anlamlıdır. Görsel sunu kazanımlarında sık tekrar eden “kullan-”, “duygu”, “düşünce” sözcükleri, öğrencilerin görsel sunu becerisini işletirken ortaya çıkan özellikleri yansıtmaktadır.

Her iki programın kazanımlarında yer alan “ve, geçmek, yönelik, ilgili” gibi fonksiyonel özellikteki sözcüklerin sık tekrar etmesi ise olağandır. Korkmaz (1992, s. 100) bu tür sözcükleri, ilişki sözcükleri olarak ifade etmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki (2005 ve 2019) Kazanımların Sözcük Sıklığı

Dil Becerileri	2005 Programı				2019 Programı			
	1-5. Sınıflar		6-8. Sınıflar		1-4. Sınıflar		5-8. Sınıflar	
	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
Dinleme/izleme	dinle-	163	dinle-	30	dinle-	32	dinle-	44
	izle-	10	izle-	28	izle-	32	izle-	44
	dinleme	5	dinleme	1	dinleme	4	dinleme	4
Konuşma	konuşma	98	konuşma	20	konuşma	8	konuşma	16
	konuş-	53	konuş-	8	konuş-	3		
	oku-	5						
Okuma	oku-	187	oku-	13	oku-	47	oku-	28
	okuma	25	okuma	1	okuma	6	okuma	4
							yaz-	4
Yazma	yaz-	118	yaz-	16	yaz-	43	yaz-	38
	yazma	10	yazma	3	yazma	6	yazma	4
Dil Bilgisi								
Görsel Okuma	yaz-	5						
	oku-	3						
Görsel Sunu								

Tablo 6. Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımlarda dil becerilerinin fiil ve fiilimsi (isimfiil) olarak tekrarı

Tablo 6’da kazanımlardaki dil becerilerinin fiil ve fiilimsi (isimfiil) olarak tekrarı verilmiştir. Dinleme/izleme, okuma, yazma ve görsel okuma becerilerinde dil becerilerinin eylem çekimleriyle; konuşma becerisinde ise “konuşma”nın fiilimsi (isimfiil) biçimiyle daha fazla tekrar ettiği görülmektedir.

Kazanımın içeriğine ve özelliğine bağlı olarak dil becerilerinin fiil veya fiilimsi olarak tekrarı değişmektedir. Görsel okuma kazanımlarında “yaz-” ve “oku-” eylem olarak sık tekrar etmiştir.

Gerek toplam ve farklı kelime sayısında gerekse en fazla tekrar eden becerilerin sayısında etkili olan özellik, programın sarmal öğrenme yaklaşımıdır. Bilindiği gibi, sarmal yaklaşımda kazanımlar, bir kademenin içinde sınıflar değişse de tekrar edebilir. Bu nedenle tekrar eden kazanımlar sözcük tekrarını artırmakta, bazı sözcüklerin öne çıkmasını sağlamaktadır.

Dil becerilerinin eylem olarak ifadesini bulması, bu becerilerin kullanımını gösterir. Örneğin, dinleme bir beceridir. Bir şeyleri dinlemek ise bu becerinin kullanımı, yani işletilmesidir. Sözcüklerde ifadesini bulan, kazanımlar içinde seçilerek kullanılan dil becerileri, hem fiil hem de fiilimsi (isimfiil) özellikleriyle becerinin bütünlüğünü pekiştirmektedir.

Dil	2005 Programı				2019 Programı				
	1-5. Sınıflar		6-8. Sınıflar		1-4. Sınıflar		5-8. Sınıflar		
Becerileri	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	
Dinleme/ İzleme	konu	19	başlık	2	metin	10	metin	4	
	başlık	8	konu	2	konu	7	ana duygu	4	
	sonuç	5	metin	2	başlık	3	ana fikir	4	
	ana duygu	4	varlık		sonuç	3	özetle-	4	
	ana fikir	4	kadrosu	2	ana duygu	2	başlık	4	
	sebe-sonuç		ana fikir	1	ana fikir	2	konu	4	
	iliş.	4	ana duygu	1			medya		
	özetle-	3	yardımcı				metinleri	1	
	nesnel yargı	2	fikir	1					
	öznel yargı	2	nesnel yargı	1					
	yardımcı		öznel yargı	1					
	fikir	2	örtülü anlam	1					
	metin	1	amaç-sonuç						
	Konuşma			iliş.	1				
			sebe-sonuç						
			iliş.	1					
			özetle-	1					
			sonuç	1					
			anahtar						
			kelime	1					
		konu	5	konu	3	konu	3		
		sonuç	4	sonuç	2				
		ana fikir	3	ana fikir	2				
Okuma		özetle-	2	yardımcı					
			fikir	1					
			amaç-sonuç						
			iliş.	1					
			sebe-sonuç						
			iliş.	1					
			metin	1					
		metin	39	metin	25	metin	39	metin	80
		metin içeriği	12	varlık		başlık	8	başlık	11
		konu	8	kadrosu	2	konu	7	konu	8
		başlık	8	başlık	1	hikaye		medya	
		sonuç	7	ana duygu	1	unsurl.	3	metinl.	6
		özetle-	6	ana fikir	1	ana duygu	2	hikaye	
		metin içi	5	amaç-sonuç		ana fikir	2	unsurl.	4
		metin türü	5	iliş.	1	dijital		ana duygu	4
		anahtar		nesnel yargı	1	metin	2	ana fikir	4
	kelime	5	örtülü anlam	1	medya		özetle-	4	
	sebe-sonuç		öznel yargı	1	metni	1	yardımcı		
	iliş.	5	yardımcı		metin		fikir	2	
	hikaye		fikir	1	türleri	1	anlatım		
	unsurları	5	başlık	1	metinler		biçimleri	2	
	ana fikir	4	özetle-	1	arası	1	metinler		
	ana duygu	4	anahtar				arası	1	
	metin dışı	4	kelime	1					
	nesnel yargı	2	konu	1					

Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki (2005 ve 2019) Kazanımların Sözcük Sıklığı

	öznel yargı	2	metnin içeriği	1				
	yardımcı fikir	2	şahıs kadrosu	1				
			şahıs	1				
	konu	10	konu	3	metin	8	metin	12
	başlık	4	ana fikir	2	başlık	3	başlık	4
	özet	3	metin	2			anlatım	
	ana fikir	3	amaç-sonuç				biçimleri	2
	metin	3	iliş.	1			sonuç	2
Yazma	yardımcı fikir	2	yardımcı fikir	1				
	alt başlık	2	sebep-sonuç					
	sonuç	2	iliş.	1				
	giriş	2	özet	1				
			başlık	1				
			sonuç	1				
Dil Bilgisi								
Görsel Okuma	metin	10						
Görsel Sunu								

Tablo 7. Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımlarda metin çözümlemeyle ilgili sözcük sıklığı

Tablo 7’de kazanımlardaki metin çözümlemeye ilişkin sözcükler ve bunların sıklığı görülmektedir. Anlama ve anlatma becerilerinde öğrencilerden karşılaştıkları metinleri çözümlemeleri veya metin elementlerine dikkat ederek aktarımda bulunmaları beklenir. Dinleme metinlerinde, okunan eserlerde, konuşma içeriğinde ve yazılı anlatım çalışmalarında; metni oluşturan yapıların (metin, metin türü, başlık, alt başlık, özet, anahtar kelimeler, konu, ana fikir, ana duygu, yardımcı fikir, anlatım biçimleri, varlık kadrosu, sonuç vb.), çeşitli anlam ilişkileri ve yargıların (sebep-sonuç ilişkisi, amaç-sonuç ilişkisi, nesnel yargı, öznel yargı, örtülü anlam vb.) belirlenmesi gerekir. Programlarda söz konusu kelimeler kazanımlara yansımış ve tekrar etmiştir.

Dil Becerileri	2005 Programı				2019 Programı			
	1-5. Sınıflar		6-8. Sınıflar		1-4. Sınıflar		5-8. Sınıflar	
	Sözcük	f	Sözcük	f	Sözcük	f	Sözcük	f
	kelime	18	kelime	6	ses	3	kelime	4
	eş anlam	4	cümle içi	1	kelime	2		
	eş sesli	4	kelime		harf	1		
	zit		grupları	1				
Dinleme/ İzleme	anlam	4	atasözü	1				
	harf	2	deyim	1				
	gerçek anlam	2						
	mecaz anlam	2						

	kelime	15	kelime	3	kelime	6	kelime	7
Konuşma			atasözü	2				
			deyim	2				
			cümle	1				
	kelime	29	kelime	6	kelime	14	geçiş	
	eş anlam	4	cümle	1	zıt anlam	4	ifadeleri	4
	zıt		cümle içi	1	eş anlam	3	bağlantı	
	anlam	4	kelime		eş sesli	2	ifadeleri	4
	eş sesli	4	grupları	1	harf	1	atasözü	4
	gerçek		atasözü	1	hece	1	deyim	4
	anlam	2	deyim	1	kelime		anlatım	
	mecaz				grupları	1	bozukl.	2
	anlam	2			sözcük	1	çekim eki	2
	terim				gerçek		bağlaç	1
	anlam	2			anlam	1	basit fiil	1
	cümle	1			mecaz anlam	1	basit	
					terim anlam	1	kelime	1
					atasözü	1	birleşik fiil	1
					deyim	1	birleşik	
							kelime	1
							cümle	1
							edat	1
							ek	1
							fiil	1
							fiilimsi	1
							isim	1
Okuma							isim	
							taamlaması	1
							kök	1
							sıfat	1
							sıfat	
							taamlaması	1
							sözcük	1
							türemiş fiil	1
							türemiş	
							kelime	1
							ünlem	1
							yapım eki	1
							zamir	1
							zarf	1
							eş anlam	1
							eş sesli	1
							gerçek	
							anlam	1
							mecaz	
							anlam	1
							terim	
							anlam	1
							zıt anlam	1

Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki (2005 ve 2019) Kazanımların Sözcük Sıklığı

	kelime	22	atasözü	2	kelime	10	atasözü	4
	cümle	18	deyim	2	harf	7	deyim	4
	kelime		kelime	2	büyük harf	4	özdeyiş	4
	türleri	3	cümle	1	cümle	4	bağlantı	
					kurallı cümle	2	ifadeleri	4
					hece	1	geçiş	
					ek	1	ifadeleri	4
					pekiştirmeli		cümle	
					sözc.	1	türleri	1
					bağlaç	1	ek fiil	1
							fiilde çatı	1
							cümlelerin	
							öğeleri	1
							ses olayları	1

Yazma

Dil Bilgisi

cümle	18
kelime	8
isim	5
fiil	4
kip	3
kip	
çekimleri	3
birleşik	
yapı	3
zarf	3
fiilimsi	3
ek fiil	3
zaman	
çekimleri	3
birleşik	
kelime	2
isim soylu	2
yapım eki	2
anlatım	
bozukt.	2
dilek kipi	2
fiil kipi	2
zamir	2
sıfat	2
yapı	
özellikleri	2
isim	
cümleleri	1
fiil	
cümleleri	1
anlam	
kayması	1
gövde	1
edat	1
fiil kökü	1
kişi	1
kip eki	1

	kök	1
	yardımcı	
	öge	1
	bağlaç	1
	çekim	1
	çekim eki	1
	çekimli fiil	1
	devrik	
	cümle	1
	ek	1
	bildirme	
	kipi	1
	fiil çatısı	1
	hâl eki	1
	basit	
	kelime	1
	isim kökü	1
	isim	
	taılaması	1
	iyelik eki	1
	basit fiil	1
	kurallı	
	cümle	1
	temel öge	1
	türemiş fiil	1
	türemiş	
	kelime	1
	ünlem	1
	zaman	1
	zaman	
	kavramı	1
	birleşik fiil	1
Görsel Okuma	cümle	5
	kelime	2
Görsel Sunu	cümle	2

Tablo 8. Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımlarda dilin ses, yapı, sözcük ve cümle bilgisiyle ilgili tekrarlar

Tablo 8’de, kazanımlardaki dilin bileşenlerinden ses, yapı, sözcük ve cümleyle ilgili sözcükler ve bunların tekrar sayısı verilmiştir. 2005 ve 2019 Türkçe dersi öğretim programları yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlanmıştır. Yapılandırmacı yaklaşımın; dil bilgisinin sezdirilerek, beceri alanlarıyla birlikte ve dil becerilerinin içinde öğretilmesi ilkesi program kazanımlarının sözcüklerinde kendini gösterir. Dilin ses, yapı, sözcük ve cümle ile ilgili sözcükleri yani dil bilgisini oluşturan bölümler; 2005 programında dil becerilerinin dışında, ayrıca dil bilgisi öğrenme alanı içinde bulunurken; 2019 programında okuma ve yazma becerilerinin içinde verilir.

Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki (2005 ve 2019) Kazanımların Sözcük Sıklığı

Dil Becerileri	2005 Programı				2019 Programı			
	1-5. Sınıflar		6-8. Sınıflar		1-4. Sınıflar		5-8. Sınıflar	
	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
Dinleme/izleme			İletişim aracı	1			Medya metinleri	1
Konuşma			İletişim aracı	1				
Okuma					Bilgi Kaynakları	2	Bilgi kaynakları	8
					Dijital metin	2	Medya metinleri	6
					Medya metinleri	1		
Yazma			Elektronik Ortam	1				
Görsel Okuma	Kitle iletişim aracı	5						
	Bilişim teknolojileri	3						
Görsel Sunu	Bilişim teknolojileri	3						
Dil Bilgisi								

Tablo 9. Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımlarda teknoloji kullanımı ve dijitalleşme ile ilgili sözcük sıklığı

Tablo 9, programlardaki kazanımların teknoloji kullanımı ve dijitalleşmeye dönük ifadelerini yansıtmaktadır. Bu söz varlığı, bilişim teknolojileri ve medya metinlerinin Türkçenin eğitimi ve öğretiminde kullanımına işaret etmektedir.

Dil Becerileri	2005 Programı				2019 Programı			
	1-5. Sınıflar		6-8. Sınıflar		1-4. Sınıflar		5-8. Sınıflar	
	İsim	Fiil	İsim	Fiil	İsim	Fiil	İsim	Fiil
Dinleme/ İzleme	101 (546)	41 (404)	121 (184)	38 (117)	33 (97)	21 (135)	27 (104)	20 (158)
Konuşma	108 (701)	44 (289)	98 (163)	42 (96)	19 (60)	7 (24)	18 (89)	5 (35)
Okuma	144 (826)	52 (544)	115 (194)	37 (77)	87 (320)	26 (151)	99 (477)	30 (198)
Yazma	132 (803)	39 (325)	94 (157)	29 (66)	62 (192)	19 (92)	51 (182)	18 (105)
Görsel okuma	38 (237)	17 (112)	-	-	-	-	-	-
Görsel sunu	31 (203)	9 (52)	-	-	-	-	-	-
Dil bilgisi	-	-	90 (223)	21 (141)	-	-	-	-
Toplam	554 (3316)	202 (1726)	518 (921)	167 (497)	201 (669)	73 (402)	195 (852)	73 (496)

Tablo 10. Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımlarda yer alan sözcüklerin isim ve fiil türünden sıklığı

Tablo 10’da sözcüklerin isim ve fiil türünden sayısı yer almaktadır. İsim soylu sözcüklerle (isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem) fiiller, hem farklı kelime hem de toplam kelime sayıları (Toplam kelime sayıları parantez içinde verilmiştir.) yönünden tabloya yansıtılmıştır. İsim soylu sözcüklerin, toplam ve farklı olarak, fiillerden fazla olduğu görülmektedir. Birleşik sözcükler de bu kapsamda isim ve fiil olması bakımından ayrıştırılıp sayılmıştır.

Dil Becerileri	2005 Programı				2019 Programı			
	1-5. Sınıflar		6-8. Sınıflar		1-4. Sınıflar		5-8. Sınıflar	
	Kelime	Kelime g.	Kelime	Kelime g.	Kelime	Kelime g.	Kelime	Kelime g.
Dinleme/ İzleme	108 (809)	35 (141)	123 (263)	36 (38)	41 (197)	13 (35)	27 (230)	20 (32)
Konuşma	120 (870)	32 (120)	115 (223)	25 (26)	22 (75)	4 (9)	17 (100)	6 (24)
Okuma	137 (1105)	58 (265)	112 (226)	40 (45)	81 (392)	32 (79)	84 (560)	45 (115)
Yazma	141 (1020)	30 (108)	93 (185)	30 (38)	62 (251)	19 (33)	55 (257)	14 (30)
Görsel okuma	50 (328)	5 (21)						
Görsel sunu	36 (240)	4 (15)						
Dil bilgisi			62 (277)	49 (87)				
Toplam	592 (4372)	164 (670)	505 (1174)	180 (274)	206 (915)	68 (156)	183 (1147)	85 (201)

Tablo 11. Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımlarda kelime ve kelime gruplarının sıklığı

Tablo 11’de kazanımların kelime ve kelime grubu sıklığı (Toplam tekrar sayıları parantez içinde verilmiştir.) yer almaktadır. Kelime sayısının, kelime grubu sayısından fazla olması doğal bir sonuçtur. Kazanımlardaki kelime ve kelime gruplarının sayısı ve tekrarı, dil becerilerine ve kademelere göre farklılık göstermektedir. Düzenli olmamakla birlikte, kelime ve kelime grubu sayısı arttıkça sıklık da artmıştır.

Dil Becerileri	2005 Programı		2019 Programı	
	1-5. Sınıflar	6-8. Sınıflar	1-4. Sınıflar	5-8. Sınıflar
Dinleme/İzleme	0,14	0,52	0,23	0,17
Konuşma	0,15	0,54	0,30	0,18
Okuma	0,14	0,57	0,23	0,19
Yazma	0,15	0,55	0,28	0,24
Dil Bilgisi	-	0,36	-	-
Görsel Okuma	0,15	-	-	-
Görsel Sunu	0,15	-	-	-
Toplam	0,14	0,50	0,25	0,19
Program toplamı		0,22		0,22

Tablo 12. Türkçe dersi öğretim programlarındaki kazanımlarda söz varlığı oranı

Tablo 12’de Türkçe dersi öğretim programları kazanımlarında yer alan söz varlığı oranı gösterilmiştir. Söz varlığı oranı, farklı sözcük sayısının, toplam sözcük sayısına bölünmesiyle elde edilir. 2005 programı kazanımlarında birinci kademedeki söz varlığı oranının, ikinci kademeye göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu orandan, birinci kademedeki sözcüklerin fazlaca tekrar ettiği anlaşılmaktadır. İkinci kademedeki ise farklı sözcük sayısı artmış ve böylece oran yükselmiştir. 2019 programında ise tersi bir durum olduğu görülmektedir. Birinci kademedeki farklı sözcük sayısı, ikinci kademeye göre daha fazla olduğundan söz varlığı oranı yüksektir. Her iki programın söz varlığı oranı aynıdır. Söz varlığı oranı en yüksek beceri; 2005 programında okuma, 2019 programında yazmadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, çalışmayla elde edilen sonuçlar ortaya konulmuş ve öneriler sunulmuştur. Ayrıca bazı bulgular üzerinden, programda olması gereken kazanımlar ile kazanımlardaki eksik ifadeler tartışılmış; içinde bulunduğumuz çağın ihtiyacına dayalı olarak kazanımlarda (ve programda) olması gereken sözcük veya sözcük grupları belirtilmiştir.

Programların bilimsel özellikleri sıklık çalışmaları sonucu belirlenebilir. Çalışmayla Türkçe dersi öğretim programlarının amacı ve yapısı ortaya çıkarılmış, Türkçenin öğretimine ilişkin algı sözcükler üzerinden deşifre edilmiştir.

Çalışma sonucunda her iki programın kazanımlarında yer alan sözcüklerin tür, anlam ve nitelik bakımından büyük oranda birbirine benzediği belirlenmiştir. Dil becerilerinin ilişkisinden metin çözümlmeye kadar, kazanımların arka planını oluşturan bu sözcükler, hemen hemen aynı şekilde kullanılmış ve benzer bağlamlar içinde yer almıştır. Bunun nedeni, her iki programın da yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda oluşturulmuş olmasıdır. Ancak bazı kazanımların bir üst sınıfta aynı şekilde tekrar etmesi, bazılarının sadece kazanım altı açıklamalarla farklılaştırılması programın ilke ve hedefleri açısından uygun değildir. Sarmal kazanımların, farklı sınıflarda farklı davranışları kazandırmayı hedefleyecek biçimde düzenlenmesi gerekir. Böyle bir değişiklik, doğal olarak, sözcüklerin nitelik ve niceliğine de yansiyacaktır.

Eski programda öğrenme alanı, yeni programda dil becerileri olarak belirtilen dilsel yetiler, bir döngü hâlinde birbirini tamamlar. Bunlar birbirinden bağımsız düşünülemez. Programda dil becerilerinin birbiriyle ilişkisini ortaya koyan kazanımlar ve bu kazanımlarda söz konusu ilişkiyi yansıtan sözcükler bulunur. Ancak bu noktada daha fazla kazanıma ihtiyaç vardır. “Dil becerilerinin bütünleşik eğitimi”ni gerçekleştirmek için bu tür ilişkili sözcükler artırılmalıdır.

Kazanımlarda en fazla sıklık gösteren kelimelerin dildeki anlamlı birimler olması önemli bir sonuçtur. Normalde sözcük sıklığı çalışmalarında en fazla tekrar eden sözcüklerin bilgi içeriği olmayan birimler (ve, de, bir...) olduğu görülür. Kazanımlarda ise dil becerilerine ait (dinle-, oku-, konuşma vb.) ve çözümlmeye ilişkin sözcüklerin (belirle-, ayırt et-, kullan- vb.) tekrarı fazladır.

Çalışmada kazanımların bütünü görmek için dil becerilerinin fiil ve fiilimsi olma durumları da incelenmiştir. Ortaya çıkan sözcükler, birer anahtar kelime gibi, programın bütünü ifade etmektedir. Özellikle dil becerilerinin, hem fiil hem de fiilimsi olarak fazlaca yer bulması, bu becerilerin kapsayıcı özelliğini yansıtmaktadır.

Programlarda metnin yapısal özelliklerini ortaya koyan ve metin çözümlmeye ilgili anlam ilişkisi kuran sözcükler, dil becerilerine dağılmış hâldedir. Metin çözümlmeye ilgili sözcüklerin sıklığı dinleme/izleme ve okuma becerilerinde artmaktadır. Diğer dil becerilerinde (konuşma ve yazma) de bu tür sözcüklere ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Her iki programın kazanımlarında dilin ses, yapı, sözcük ve cümle bilgisine ait sözcükler bulunur. Bu sözcükler, dilin işleyiş ve kurallarını yansıtmakta olup dil bilgisi öğretimine işaret eder. Dil bilgisine ait sözcükler, 2019 programında dilin becerileri içine yerleştirilmiştir. Programda dil bilgisi unsurlarının daha çok okuma ve yazma becerilerinde yer aldığı görülür. Dinleme ve konuşma becerisi kazanımlarında dil bilgisi unsurlarının bulunmaması ise bir eksiklikler. İletişime dayalı bu becerilerde dilin dil bilgisel yönünü ortaya koyan kazanımlar olmalıdır. Bu anlamda, Gözlet ve Çifçi (2021) 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı üzerine yaptıkları çalışma sonucunda dil becerilerinin birbiriyle ilişkisinin önemi kadar, dil bilgisinin dil becerileriyle ilişkisinin de önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Kazanımlar; hedeflenmiş davranışlar kazandırmayı amaçlar, öğrenciye öğrenme sorumluluğu yükler. Her iki programda öğrencinin üstlenmesi gereken rol, sözcüklerde görülür. Kazanımları şekillendiren sözcüklerin, daha çok, öğrenciyi aktif kılan özellikte olması ve eylem çekimlerinin (sıklığı fazla olan; kullanmak, uygulamak, belirlemek, ayırt etmek, yapmak, tespit etmek, yorumlamak vb. kelime ve kelime grupları) öğrencinin eski bilgileriyle yeni bilgilerini birleştireceği, analiz ve senteze ulaşabileceği nitelikler taşıması, program dilinin yapılandırmacı anlayışla oluşturulduğunu kanıtlamaktadır.

Çalışmada kazanımlardaki sözcüklerin isim ve fiil türünden sıklıkları ortaya konulmuş, isimlerin fiillerden hem farklı sözcük hem de toplam sözcük sayısı bakımından fazla olduğu belirlenmiştir. Fiillerin isimlerden az olması, kazanımların tek bir davranışa yönelik olmasından kaynaklanır.

Bilişim çağı denilen yaşadığımız dönemde teknoloji ve dijitalleşme günlük hayatın her alanına girmiştir. Teknoloji ve dijitalleşmeyle ilgili araç gereçler, uygulamalar ve terimler Türkçe öğretimine de yansımıştır. Dolayısıyla Türkçe dersi için hazırlanan programlarda ve bu programların kazanımlarında teknoloji ve dijitalleşmeye ait sözcükler yer alır. Ancak kazanımları şekillendiren bu sözcükler, gereken çeşitlilik ve yeterlikte değildir. Sosyal medyayı, görsel dünyayı ifade eden; sanal ortama vurgu yapan sözcüklerin daha fazla olması gerekir. Bu anlamda Öztürk ve Kavas (2019) yaptıkları çalışma sonucunda, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımlarda görseller yoluyla öğrenmeyi sağlayacak düzenlemeler yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Kurudayoğlu ve Soysal (2019) da 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarını inceledikleri çalışmayla 21. yüzyıl becerilerini kazandıracak kazanımların programdaki eksikliğini ortaya koymuşlardır.

Çağımızın öğrenme biçimleri ile öğrencilerin ulusal ve uluslararası sınavlarda karşılaştığı soru tipleri düşünüldeğinde programlardaki kazanımlarda "sözel mantığa" değinen ifadelerin de olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu noktada, söz konusu içeriği yansıtan kazanımlar oluşturulmalıdır. Calp ve Alpkaya (2021) yaptıkları çalışmayla 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda sözel mantık ve muhakeme yeteneğini geliştirmeye dönük kazanımların olması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Türkçe dersi öğretim programlarıyla ilgili olarak bugüne kadar birçok çalışma yapılmıştır. Ancak literatürde doğrudan bu çalışmayla ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Çalışma sonucunda kurum ve kişilere (alanda çalışanlara, araştırmacılara, okuyuculara) bazı önerilerde bulunulmuştur. Söz konusu öneriler şu şekildedir:

- Alanda çalışanların ve araştırmacıların, programın arka planını şekillendiren bu çalışmadan hareketle kazanım cümlelerinin oluşturulmasıyla ilgili farklı bir bakış açısı kazanacakları düşünölmektedir. Bu nedenle öğretim programlarının en önemli bölümü olan kazanımların, sözcük odaklı bir okumayla yeniden incelenmesi ve yorumlanması

önerilmektedir. Özellikle eksikliği tespit edilen kazanımların ve bu kazanımları şekillendiren sözcüklerin belirlenmesi, araştırmacıların derinlikli çalışmalar yapması bakımından faydalı olacaktır.

• Çalışmada ortaya çıkan veriler; bulgular ve yorum bölümünde tablolara yansıtılmış, böylece kurumların ve kişilerin kolayca faydalanabileceği bir inceleme sunulmuştur. Bu tablolar üzerinden aramalar yapılabilir ve farklı değişkenler gözetilerek program ve kazanımlar incelenip karşılaştırılabilir. Hem program hem sınıf hem de beceri odaklı incelemelerde sözcüklerin kazanımları nasıl şekillendirdiği kavranabilecektir. Araştırmacıların analizler için tabloları birleştirmeleri ve karşılaştırmaları mümkündür.

• Çalışmada 2005 ve 2019 Türkçe dersi öğretim programları, örnekleme oluşturmuş ve inceleme bu programların kazanımlarıyla sınırlandırılmıştır. Araştırmacılar diğer Türkçe dersi öğretim programlarını da benzer doğrultuda inceleyebilirler. Yine diğer disiplinlere (Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen Bilgisi, Edebiyat...) ait öğretim programlarının da sözcük sıklığı incelenebilir. Sadece kazanımlar değil, kazanım altı açıklamalar veya programın amaç ve felsefesini ortaya koyan bölümler üzerinden de sözcük sıklığı çalışmaları yapılabilir.

• MEB'in, program oluştururken veya program güncellemelerinde sözcük sıklığı çalışmalarını da dikkate alması durumunda dil eğitimine ilişkin içeriğin ne kadar ve ne zaman öğretildiği/öğretileceği netlik kazanacaktır. Çünkü eldeki veriler harita gibi yol gösterecek, dil eğitiminin nitelik ve nicelik açısından görünümü netleştirecektir.

• Çalışmada eksikliği tespit edilen kazanımlar ve bu kazanımlarda yer alması gereken sözcükler dikkate alınarak yürürlükte olan programda güncellemeler yapılabilir.

• Çalışma programın sözcük sıklığını ortaya koyduğu gibi, dilin becerilerini şekillendiren bir "dil becerisi dizini" özelliği de göstermektedir. Tablolardaki tekrarı fazla olan bu sözcüklerle oluşturulacak bir dizin, program üzerinde çalışanlara kolaylık sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AKARSU, B. (1955). *Wilhelm Von Humboldt'ta Dil-Kültür Bağlantısı*. İstanbul: İstanbul Matbaası.
- AKÇAY, A. - M. N. KARDAŞ (2020). *Türkçe Dersi Öğretim Programları*. Ankara: Pegem Akademi.
- AKSAN, D. (1978). *Anlambilim ve Türk Anlambilimi*. Ankara: DTCF Yayınları.
- AKSAN, D. (2002). *Anadilimizin Söz Denizinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- AKSAN, D. (2004). "Kelime Bilimi ve Anlambilimi Ölçütlerinden Yararlanarak Bir Yazı Dilinin Eskiliğini Saptama Yolları I: Kavram Alanı - Kelime Ailesi ilişkileri ve Türk Yazı Dilinin Eskiliği Üzerine". *Dilbilim ve Türkçe Yazıları*. Ankara: Multilingual Yayınları: 110-119.
- AKSAN, D. (2015). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. 5. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AKSAN, Y. vd. (2016). *A Frequency Dictionary of Turkish*. Taylor & Francis.
- AKYOL, H. - T. TEMUR (2007). "Kelime Hazinesinin Geliştirilmesi". (ed. A. Kırkkılıç-H. Akyol). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık: 195-232.
- AKSU, B. T. - E. ADALI (2018). *Çağdaş Türkçenin Sıklık Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.

- ARMUT, M. (2019). "Bir Sözcük Sıklığı Çalışması ve Türkiye'deki Mülteci Öğrenciler". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. XXXIV/3: 728-749.
- BANGUOĞLU, T. (2007). *Türkçenin Grameri*. 8. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- BAGCI, H. (2011). "Yazılı Anlatım ve Unsurları". (ed. M. Özbay). *Yazma Eğitimi*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi: 85-126.
- CALP, M. (2005). *Özel Eğitim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- CARTER, R. (1987). *Vocabulary*. London: Allen&Unwin Publishers Ltd.
- CALP, M. - C. ALPKAYA (2021). "LGS Türkçe Sorularının Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarına Uygunluğu Üzerine Bir Çalışma". *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. IX/2: 632-654.
- ÇAL, A. (2015). "Türkiye'de Farklı Dönemlere Ait Kelime Sıklığı Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme". *Turkish Studies*. X/8: 715-730.
- ÇİFTÇİ, Ö. - M. A. ÇEÇEN (2013). "Kelime Öğretimi". (ed. A. Güzel-H. Karatay). *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi: 335-350.
- DEMİRCİ, K. (2015). *Kelime Bilgisi El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- DEMİREL, Ö. (2009). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- DEMİREL, Ö. - M. ŞAHİNEL (2006). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*. 7. Baskı. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- DİNÇ, E. - Y. DOĞAN (2010). "İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Uygulanması Hakkında Öğretmen Görüşleri". *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. I/1: 17-49.
- EMİROĞLU, S. (2015). "Öğrencilerin Hazırlıksız Konuşmada Kullandığı Farklı Kelime Sayısının Tespiti ve İncelenmesi". *Tarih Okulu Dergisi*. VIII/13: 19-40.
- ERGİN, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınevi.
- ERTÜRK, S. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Yay.
- GÖÇER, A. (2010). "Türkçe Eğitiminde Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme Etkinlikleri ve Sözlük Kullanımı". *Turkish Studies*. V/1: 1007-1036.
- GÖZ, İ. (2003). *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÖZLET, D. - M. ÇİFCİ (2021). *Dil Bilgisi Öğretiminin Türkçe Eğitimindeki Yeri*. *Homeros*. IV/1: 11-20.
- GÜNEŞ, F. (2007). *Türkçe Eğitimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- GÜNEŞ, F. (2014). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- KIRKILIC, A. - H. AKYOL (2014). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- KORKMAZ, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KORKMAZ, Z. vd. (2005). *Türk Dili ve Kompozisyon*. Ankara: Ekin Yayınevi.
- KURUDAYIOĞLU, M. - T. SOYSAL (2018). "2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi". *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. V/2: 483-496.

Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki (2005 ve 2019) Kazanımların Sözcük Sıklığı

- MARTİNİT, A. (1998). *İşlevsel Genel Dil Bilim*. (çev. Berke Vardar). Ankara: Multilingual Yayınları.
- İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu* (2009). Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu* (2006). Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)* (2019). Ankara: Talim Terbiye Başkanlığı.
- ONAN, B. (2016). "Söz Varlığı Terminolojisi Üzerine Bir Analiz Çalışması". *Millî Eğitim*. Bahar/210: 11-29.
- ÖLKER, G. (2011a). *Yazılı Türkçenin Kelime Sözcük Sıklığı Sözlüğü*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- ÖLKER, G. (2011b). "Sözlük Türleri ve Kelime Sıklığı Sözlüğü Üzerine". *Dil Araştırmaları*. 9: 45-60.
- ÖZTÜRK, İ. Y. - M. KAVAS (2019). "Görsel Okuma ve Görsel Sunu Becerileri Bağlamında 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının İncelenmesi". *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*. II/1: 23-39.
- PERKİNS, D. N. (1999). "The Many Faces Of Constructivism". *Educational Leadership*. LVII/3: 6-11.
- ÖZAYDINLIK, K. B. (2019). "İçeriğin ve Eğitim Durumlarının Düzenlenmesi". (ed. H. Şeker). *Eğitimde Program Geliştirme Kavramlar ve Yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayınları: 163-181.
- TAZEBAY, A. - S. ÇELENK (2008). *Türkçe Öğretimi İlke-Yöntem-Teknikler*. Ankara: Maya Akademi.
- VARIŞ, F. (1998). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Alkim Yayınevi.
- YAVUZ, M. (2018). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- YAVUZALP, N. vd. (2017). "Türkiye'deki Üniversitelerin Uzaktan Eğitim Merkezlerinin Mevcut Durumu Üzerine Bir Doküman Analizi Çalışması". *Kastamonu Eğitim Dergisi*. XXV/2: 759-776.
- YAZAR, İ. (2019). "Yapılandırmacılık Bağlamında 2005-2018 Temel Eğitim Türkçe Programları". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. XII/64: 129-136.
- YILDIZ, C. (2003). *Ana Dili Öğretiminde Çağdaş Yaklaşımlar ve Türkçe Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- YILDIZ, C. vd. (2010). *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.